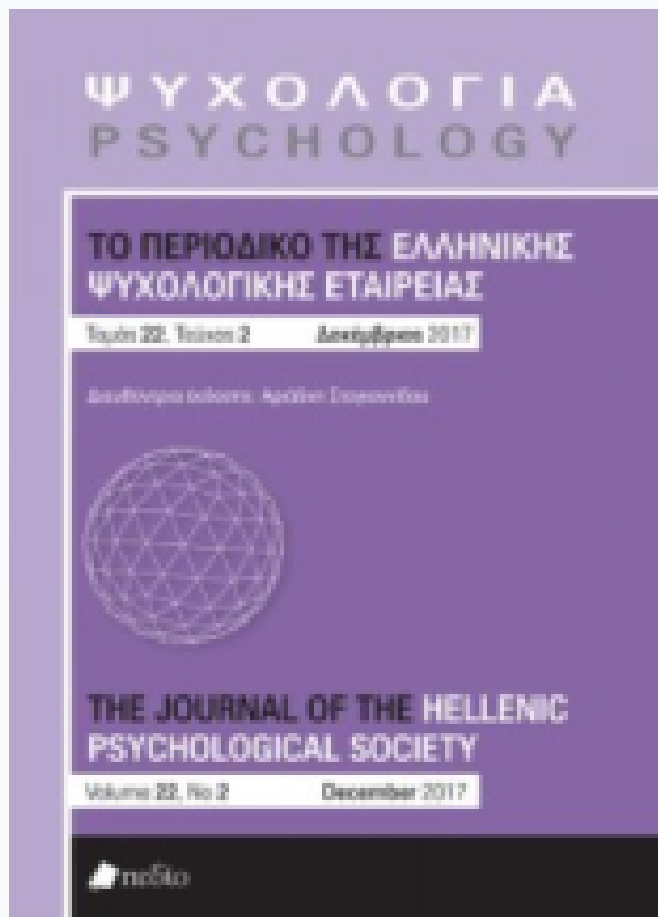

Psychology: the Journal of the Hellenic Psychological Society

Vol 22, No 1 (2017)

Βιβλιοπαρουσίαση του συλλογικού εκδοτικού έργου: Στυλιανίδης, Σ. και συνεργάτες (2014). Σύγχρονα Θέματα Κοινωνικής και Κοινοτικής Ψυχιατρικής: Για μια κριτική ανθρωποκεντρική ψυχιατρική

Αναστασία Ζήση

doi: [10.12681/psy_hps.23250](https://doi.org/10.12681/psy_hps.23250)

Copyright © 2017, Αναστασία Ζήση

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).

To cite this article:

Ζήση Α. (2017). Βιβλιοπαρουσίαση του συλλογικού εκδοτικού έργου: Στυλιανίδης, Σ. και συνεργάτες (2014). Σύγχρονα Θέματα Κοινωνικής και Κοινοτικής Ψυχιατρικής: Για μια κριτική ανθρωποκεντρική ψυχιατρική. *Psychology: The Journal of the Hellenic Psychological Society*, 22(1), 93–95. https://doi.org/10.12681/psy_hps.23250

Βιβλιοπαρουσίαση του συλλογικού εκδοτικού έργου:

Στυλιανίδης, Σ. και συνεργάτες (2014).

Σύγχρονα Θέματα Κοινωνικής και Κοινοτικής Ψυχιατρικής:

Για μια κριτική ανθρωποκεντρική ψυχιατρική. Αθήνα: Τόπος.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΖΗΣΗ¹

Το συλλογικό εκδοτικό έργο: *Σύγχρονα Θέματα Κοινωνικής και Κοινοτικής Ψυχιατρικής: Για μια κριτική ανθρωποκεντρική ψυχιατρική* του Στέλιου Στυλιανίδη και των συνεργατών του αποτελεί μια σημαντική συνεισφορά στη γραμματεία της κοινωνικής και κοινοτικής ψυχιατρικής, ένα βασικό σύγγραμμα για την ακαδημαϊκή κοινωνικοποίηση φοιτητών/-τριών στις κριτικές και ανθρωποκεντρικές προσεγγίσεις της ψυχιατρικής και ένα χρήσιμο εργαλείο καθοδήγησης των επαγγελματιών ψυχικής υγείας στον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση παρεμβάσεων σ' όλες τις βαθμίδες της πρόληψης και της κοινοτικής περίθαλψης. Η πολυεπίπεδη συγγραφή γεφυρώνει θεωρητικά ζητήματα θεμελίωσης της κριτικής ψυχιατρικής με την έμπρακτη εφαρμογή και την ερευνητική τεκμηρίωση παράγοντας ένα ακαδημαϊκό υπόδειγμα για την σχέση θεωρίας και πράξης. Ειδικότερα, το συλλογικό σύγγραμμα οργανώνεται σε τέσσερις βασικές θεματικές ενότητες: η πρώτη ενότητα φιλοξενεί επτά κεφάλαια τα οποία έχουν κυρίως θεωρητικό προσανατολισμό και κομίζουν πλούσια στοιχεία για την πορεία της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης στην ελληνική επικράτεια και την Ευρώπη. Η δεύτερη ενότητα είναι μια ανθολόγηση βέλτιστων πρακτικών εφαρμογών στα πεδία της κοινοτικής ψυχιατρικής φροντίδας και της προαγωγής ψυχικής υγείας. Σ' αυτή την ενότητα που έχει και τη μεγαλύτερη έκταση στο σύγγραμμα συνολικά, παρουσιάζονται δώδεκα κεφάλαια κυρίως συλλογικά από επαγγελματίες, ψυχιάτρους και κλινικούς ψυχολόγους που παρέχουν κλινικό έργο και κοινοτική εργασία εντός της ελληνικής επικράτειας, ηπειρωτικής και νησιωτικής. Η τρίτη ενότητα φιλοξενεί τρεις συλλογικές εργασίες ως παραδείγματα της έρευνας αξιολόγησης που αποτελεί έναν από τους δημοφιλείς τύπους έρευνας στην κοινοτική ψυχιατρική. Η τέταρτη θεματική ενότητα που έχει τον τίτλο: *Ενδυνάμωση και Δικαιώματα στην Ψυχική Υγεία* είναι μια συζήτηση για την ενεργό εμπλοκή των ληπτών ψυχιατρικών υπηρεσιών στις διαδικασίες θεραπευτικού σχεδιασμού όπως και για τις νομικές διαστάσεις της ακούσιας νοσηλείας. Το συλλογικό εκδοτικό έργο ολοκληρώνεται με έναν αναλυτικό σχολιασμό για την σχέση οικονομικής κρίσης και ψυχικής υγείας ώστε να αναδειχθούν οι κρίσιμες κοινωνικές παράμετροι που πλαισιώνουν τα ψυχικά φαινόμενα της σύγχρονης εποχής. Το συλλογικό έργο το προλογίζει η Michaela Amering, Πρόεδρος του Τομέα Δημόσιας Υγείας και Πολιτικής Υγείας της Παγκόσμιας Ψυχιατρικής Εταιρείας η οποία αναδεικνύει την έννοια της ενεργούς ένταξης του ατόμου σε ένα σχέδιο δημιουργικής βιογραφικής αναδόμησης, ως όραμα και θερα-

1. Διεύθυνση: Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Department of Sociology, University of the Aegean.

πευτική επιδίωξη της κοινωνικής ψυχιατρικής και ως πεδίο πολιτικής χειραφέτησης της κριτικής ψυχιατρικής. Του προλόγου ακολουθεί η εισαγωγή από τον Καθηγητή Κοινωνικής Ψυχιατρικής Στέλιο Στυλιανίδη που εστιάζει στις διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις της ψυχικής υγείας ως θεωρητικής έννοιας και ως ατομικής κατάστασης, ως βιογραφικού σχεδίου ζωής με κοινωνικές διαστάσεις και πολιτικές προεκτάσεις.

Η μηχανή του χρόνου και η κοινωνική παραγωγή νοητικών προτύπων για την «τρέλα» από την αρχαιότητα μέχρι την νεότεριότητα εξετάζεται επιμελώς από το Στέλιο Στυλιανίδη στο πρώτο κείμενο που εγκαινιάζει το θεωρητικό κύκλο σπουδής του συγγράμματος. Σ' αυτό τον κύκλο ανήκει, επίσης, η μελέτη του Καθηγητή Στέλιου Στυλιανίδη για τη θεσμική συγκρότηση της κοινωνικής ψυχιατρικής, ως διακριτού επιστημονικού κλάδου αλλά και ως κινήματος αμφισβήτησης της κατεστημένης, βιολογικής ψυχιατρικής. Η μελέτη του εμποτεύει τα φιλοσοφικά ρεύματα του υπαρξισμού και της φαινομενολογίας που θεμελιώνουν την κοινωνική ψυχιατρική, και φανερώνει τις σύγχρονες μεταμορφώσεις της ψυχιατρικής, όπως και τις συνέπειες της στην παραγωγή ορισμένων τύπων υποκειμενικότητας. Οι τύποι υποκειμενικότητας, αλλά από την οπτική της ψυχανάλυσης, απασχολούν τους δύο συγγραφείς και μελετητές των πρωτότυπων φρουδικών κειμένων Μιχάλη Πέτρου και Στέλιο Στυλιανίδη οι οποίοι παράλληλα εξετάζουν την παρουσία της ψυχανάλυσης ως πρακτικής στις επίσημες δομές της κοινοτικής περίθαλψης. Στον ίδιο κύκλο σπουδής, ανήκουν άλλα τέσσερα κείμενα: δύο από τα οποία είναι επισκόπηση των εμπειριών ψυχιατρικής μεταρρύθμισης στην Ελλάδα (Χονδρός, Π. & Στυλιανίδης, Σ.), και στην Ευρώπη (Στυλιανίδης, Σ. & Χονδρός, Π.), ένα κείμενο το οποίο κομίζει στην ελληνική βιβλιογραφία την έννοια της παγκόσμιας ψυχικής υγείας (Λάβδας, Μ., Στυλιανίδης, Σ. & Μαμαλούδη, Χ.), και ένα κείμενο για τα μεθοδολογικά πρότυπα της ψυχιατρικής επιδημιολογίας (Πέππου Λ.-Ε., Στυλιανίδης, Σ.) το οποίο αποτελεί μια χρήσιμη εισαγωγή στις βασικές έννοιες και τις βασικές αρχές του ψυχιατρικού επιδημιολογικού σχεδιασμού.

Η ανθολόγηση καλών και βέλτιστων πρακτικών που αντιστοιχεί στο δεύτερο θεματικό κύκλο του συγγράμματος συγκεντρώνει συλλογικές εργασίες, ορισμένες από τις οποίες κομίζουν ερευνητικά ευρήματα κοινωνικών ψυχιατρικών μελετών, και άλλες κομίζουν ειδική κλινική γνώση από τις πολυεστιακές και πολυεπίπεδες θεραπευτικές παρεμβάσεις που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα παροχής υπηρεσιών κοινοτικής φροντίδας και περίθαλψης στο νησιωτικό σύμπλεγμα των Κυκλάδων και το μητροπολιτικό κέντρο της Αθήνας. Πιο συγκεκριμένα, η ερευνητική συλλογική εργασία των Στυλιανίδη, Σ., Βακαλοπούλου, Α. και Πέππου, Λ-Ε. παρουσιάζει τα ευρήματα μιας ποιοτικής μελέτης για την κοινωνική και την ψυχολογική κατάσταση των αστέγων στο αστικό κέντρο της πρωτεύουσας κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Το πολυεστιακό φάσμα των θεραπευτικών παρεμβάσεων καλύπτει σχεδόν όλους τους δυνατούς τύπους κοινοτικής φροντίδας οι οποίοι διαμορφώνονται από τις πραγματικές ανάγκες των ανθρώπων που ζουν σε ορισμένες συνθήκες ζωής και διανύουν διαφορετικές φάσεις του κύκλου ζωής. Ειδικότερα, δύο συλλογικά κείμενα κομίζουν την κλινική εμπειρία από την λειτουργία των Κινητών Μονάδων Ψυχικής Υγείας της Ε.Π.Α.ΨΥ. στις απομακρυσμένες και γεωγραφικά ιδιαίζουσες νησιωτικές κοινωνίες των Κυκλάδων. Το συλλογικό κείμενο των Στυλιανίδη, Παντελίδου, Πούλιου, Λάβδα και Λαμνίδη είναι μια επετειακή παρουσίαση της δεκαετούς λειτουργίας των μονάδων στο νησιωτικό σύμπλεγμα και του πολυδύναμου, κλινικού έργου που είναι εμπειρικά τεκμηριωμένο και διασυνδεδεμένο με όλες τις βαθμίδες της παρεχόμενης θεσμικής φροντίδας. Τα θέματα της παιδοψυχιατρικής και πιο ειδικά της πρώιμης και της προληπτικής παρέμβασης στη γεωγραφική επικράτεια των Κυκλάδων εξετάζονται πλαισιωμένα εννοιολογικά, ιστορικά και βιβλιογραφικά από τους Παντελίδου, Αντωνοπούλου, Πούλιου, Σουμάκη και Στυλιανίδη. Σ' αυτόν τον προληπτικό και πρωτοβάθμιο προσανατολισμό ανήκει και η συλλογική εργασία των Στυλιανίδη, Μπελέκου, Πέππου και Βακαλοπούλου που ανασκοπούν τα διεθνή προγράμματα προαγωγής ψυχικής υγείας με έμφαση στην εφηβεία αλλά και τα αποτελέσματα από την επιμελή υλοποίηση ενός Προγράμματος Προαγωγής Ψυχικής Υγείας Παιδιών και Εφήβων κατά την πε-

ρίοδο 2011-2013. Η ένταξη του εαυτού σε ένα σχέδιο βιογραφικής αναδόμησης είναι στο επίκεντρο του συλλογικού κείμενου των Στυλιανίδη, Λάβδα, Μάρκου και Μπελέκου οι οποίοι επεξεργάζονται την θεωρητική κατάρτιση της έννοιας της *αναστοχαστικής ανάρρωσης* στην ψυχική ασθένεια και δοκιμάζουν τις πρακτικές της εφαρμογές.

Άλλες συλλογικές εργασίες που φιλοξενούνται σ' αυτόν τον πλούσιο θεματικό κύκλο παρουσιάζουν ειδικούς τύπους θεραπευτικών παρεμβάσεων σε διαφορετικά πλαίσια αναγκών ομάδων και πληθυσμών. Το κείμενο των Στυλιανίδη, Σ. & Τριβέλλα, Δ. αναπτύσσει την υποδειγματική λειτουργία του Κέντρου Ημέρας της Ε.Π.Α.ΨΥ. στα βόρεια προάστια της Αθήνας και είναι ενδιαφέρον ο τρόπος που οι δύο συγγραφείς συνδέουν την λειτουργία με θεωρητικές έννοιες και θεωρητικά πρότυπα που αντλούν από την σύγχρονη, διεθνή βιβλιογραφία. Η κατ' οίκον παρέμβαση σε ψυχιατρικά περιστατικά των Κροκίδα, Βαρβαρέσου και Στυλιανίδη είναι ένα ιδιαίτερα ενημερωτικό κείμενο για τη φιλοσοφία του συγκεκριμένου διεθνούς προγράμματος και παράλληλα ένα κλινικό αποτύπωμα της εργασίας για την διακομιδή του στην ελληνική θεραπευτική κουλτούρα. Οι σύγχρονες κοινωνικές μεταβολές και οι παγκόσμιες ανακατατάξεις που κυρίως συνδέθηκαν με την αύξηση των προσφυγικών και των μεταναστευτικών ροών δημιούργησαν νέες προκλήσεις στη φροντίδα της ψυχικής υγείας μεταναστών και προσφύγων. Αυτές οι προκλήσεις αντιμετωπίζονται βιβλιογραφικά αλλά και παρεμβατικά στο κείμενο των Γκιωνάκη & Στυλιανίδη: Φροντίδα της ψυχικής υγείας των μετακινούμενων πληθυσμών στην κοινότητα. Ο συγκεκριμένος θεματικός κύκλος ολοκληρώνεται με ορισμένα, ειδικά θέματα της κοινωνικής ψυχιατρικής και των εφαρμογών της, όπως η βραχεία ψυχοθεραπεία σε κοινοτικό πλαίσιο (Σκουργέλη, Μ. & Στυλιανίδη, Σ.), η σεξουαλικότητα των ασθενών με σοβαρές ψυχιατρικές διαταραχές (Στυλιανίδη, Μπελέκου & Φαρσαλιώτης), η ενδο-οικογενειακή βία και η αντιμετώπιση της στην κοινότητα (Παντελίδου, Βακαλοπούλου & Στυλιανίδη), και τέλος η εφαρμογή των σύγχρονων τεχνολογιών στην Κοινωνική Ψυχιατρική (Γιωτάκος).

Ο τρίτος θεματικός κύκλος φιλοξενεί τρία συλλογικά κείμενα τα οποία είναι αντιπροσωπευτικά της έρευνας αξιολόγησης στο πεδίο της κοινωνικής ψυχιατρικής. Συγκεκριμένα, το πρώτο από τα τρία με συγγραφείς τους Στυλιανίδη, Σ, Σκαπινάκη, Π., Μαυρέα, Β. & Λάβδα, Μ. αποτελεί μια εμπειριστατωμένη εισαγωγή στην έρευνα αξιολόγησης των υπηρεσιών κοινωνικής ψυχιατρικής. Από μια άλλη οπτική και με αναλυτικά μέσα που αντλούν από την ψυχανάλυση, οι Ναυρίδης και Στυλιανίδη εμβαθύνουν στη δυναμική της πολυκλαδικής ομάδας και των ασύνειδων διεργασιών που την διαμορφώνουν με μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα ποιοτική μελέτη. Το τρίτο συλλογικό κείμενο είναι αφιερωμένο στην οργανωσιακή κουλτούρα των δομών κοινοτικής ψυχιατρικής περίθαλψης (Στυλιανίδη, Κουτσοσίμου, Συμεωνίδη, Χονδρός & Χαδούλης).

Ο τέταρτος θεματικός κύκλος περιλαμβάνει δύο συλλογικά κείμενα. Το πρώτο είναι μια συζήτηση για την συμμετοχή των χρηστών και των οικογενειών στις υπηρεσίες ψυχικής υγείας (Χονδρός, Στυλιανίδη & Λάβδας). Το δεύτερο ένα πολύπλευρο κείμενο για την ακούσια νοσηλεία από τους Στυλιανίδη, Σ., Πέππου, Λ-Ε., Δρακωνάκη, Ν. & Πανάγου, Α. το οποίο συνεξετάζει συγκριτικά με άλλες χώρες τις επιδημιολογικές και τις νομικές διαστάσεις της ακούσιας νοσηλείας.

Το συγκεκριμένο συλλογικό εκδοτικό έργο του Καθηγητή Κοινωνικής Ψυχιατρικής Στέλιου Στυλιανίδη και των συνεργατών του πέτυχε να μετατρέψει ένα εγχειριδιακό σύγγραμμα σε μια μορφή έρευνας δράσης με υψηλή επιστημονική αξία.